

ZMĚNY BOTANICKÉ NOMENKLATURY

Jiří Liška

Abstract: Changes in the new edition of the International Code of Botanical Nomenclature (Tokyo Code) are reviewed, namely alterations for increased stabilisation of nomenclature.

Ke změnám Kódu botanické nomenklatury dochází každých 6 let po Mezinárodním botanickém kongresu. Poslední XV. kongres v Jokohamě (cf. Bryonora 12: 18) přinesl na plenárním zasedání významnou diskusi, jež vyústila ve snahu vyhnout se nahrazování dlouho používaných a zažitých jmen z čistě nomenklatorických důvodů. Proto nové vydání tzv. tokijského kódu se výrazně liší od předchozího berlínského jak formálně uspořádáním, tak i obsahem. Práci na novém kódu se v jedenáctičlenném výboru zúčastnili i lichenologové D.L. Hawksworth a P.M. Jørgensen. Nový kód zatím vyšel pouze v anglické verzi.

V minulosti byl obsah řady článků přeřazen jinam nebo vypuštěn. Proto nyní došlo ke snížení počtu článků z původních 76 na 62 a jejich přečíslování (články následující po čl. 50 - např. hojně citovaný čl. 59 týkající se jmen hub s pleomorfním cyklem - však zůstaly nezměněny). Novým logičtějším uspořádáním jednotlivých článků byla vyjasněna pravidla pro typifikaci (čl. 7-10) a efektivní publikování (čl. 29-31). Pro přehled a srovnání změn je uvedena převodní tabulka pro číslování článků. Dále je pro typografické odlišení použito 3 druhů písma: vlastní pravidla, doplňkové (poznámky a doporučení) a vysvětlující materiál (příklady).

Obsahové změny se především týkají stabilizace nomenklatury. Všechna jména na úrovni čeledi, rodu a druhu mohou být navržena ke konzervaci, jsou-li ohrožena staršími platnými jmény a tedy jakékoliv jméno, jež by způsobilo nevýhodnou změnu, může být zamítnuto. Návrh na zamítnutí jména posoudí výbor a v kladném případě je jméno zařazeno do seznamu nomina utique rejicienda. Dále byl přijat nový koncept - stanovení "epitypu" (položka nebo ilustrace) pro případ, že stanovený typ (holotyp, lectotyp aj.) nebo originální materiál nemůže být jednoznačně identifikován. Došlo také ke zpřísnění požadavků na platné publikování, jež od r. 2000 bude zahrnovat registraci každého nového jména (praktické detaily budou upřesněny na příštím kongresu v St. Louis v r. 1999). Mezi další změny kódu je možno zmínit: pravidla pro popis fosilních rostlin; nový appendix pro seznam zamítnutých prací, jež tak nemohou sloužit jako zdroj jmen; snaha o postupné slaďování různých biologických kódů (např. kategorie *phylum* nyní může být použita jako alternativa pro *divisio*); zamítnutí způsobu citace "Wahlenb. in Ach." (neboť "in Ach." se týká bibliografické záležitosti a nikoli autorství jména). Další návrh, přestože nezískal potřebnou většinu pro kodifikaci, znamenal vytvoření seznamu používaných jmen (names in current use, NCUs), které by v budoucnosti poskytly ochranný status proti dalším jménům (například takový seznam pro jména druhů a variet r. *Cladonia* již publikoval Ahti, 1933). Výbor tuto koncepci podporuje a předpokládá, že v budoucnosti bude přijata. Také je třeba připomenout, že jména lišejníků představují jména lichenizovaných hub (lišejník jako kombinovaný organismus tedy nemá jméno!), a proto "Výbor pro houby a lišejníky" byl přejmenován na "Výbor pro houby".

ZPRÁVY ZE SEKCE

Dne 17.9.1994 se uskutečnila bryologická exkurze severočeské pobočky ČBS do údolí Peklo u České Lípy za účasti 11 členů pobočky. Bylo demonstrováno a sebráno 60 druhů mechorostů. V jedné z tůňek v sevřené části údolí byl ověřen výskyt játrovky *Riccardia chamaedryfolia*.

Lenka Němcová

Dne 18.2.1995 se na katedře botaniky PFF MU v Brně konalo praktikum určování zástupců rodu *Fissidens* rostoucích na území České a slovenské republiky. Zúčastnilo se ho kromě vedoucího dr. Zbyňka Hradíčka z katedry botaniky PFF PU 13 účastníků. Zastoupení zájemců bylo různorodé co do věkového, tak regionálního složení v rámci České republiky. Patřilo mezi specializovaná praktika s vysokou odbornou úrovní.

Ivan Novotný

Koncem března tohoto roku proběhl v Bratislavě pod vedením dr. Ivana Pišúta jakýsi neformální minikurs k určování lišejníků (především pak druhů rodu *Cladonia*) pro čtveřici začínajících lichenologů a lichenoložek z pražské university. Díky laskavosti dr. E. Lisické jsme měli možnost prohlédnout si i herbářový materiál ve Slovenském národním múzeu. Všem slovenským hostitelům, jmenovitě dr. Pišútovi, dr. Lackovičové a dr. Lisické bychom chtěli ještě jednou poděkovat za velice přátelské přivítání a více než mateřskou péči věnovanou po celou dobu pobytu.

jh & zp

V sobotu 8.4.1995 se za téměř polárních podmínek konala exkurze do pražského okolí pořádaná CBS a katedrou botaniky PFF UK se zaměřením na mechorosty a lišejníky. Trasa vedla po pravém břehu Vltavy pod bohnickými skalami (rezervace Zámky) a Dražanskou roklí. Exkurze se účastnilo celkem 25 osob především z řad studentů, vedli Z. Soldán a J. Liška.

zs

Tak jako v předchozích letech, i letos zorganizoval doc. K.E. Prach pro studenty Biol. fak. JU v Čes. Budějovicích kryptogamologický víkend, kterého se ve dnech 21.-23.4.1995 zúčastnili i studenti PFF UK. Tato akce proběhla v Českém středohoří na terénní stanici PFF UK ve Velemíně. Za přímo letního počasí byly demonstrovány kryptogamy na exkurzích na Milešovku, Ostrý a do Oparenského údolí. Vedli J. Liška a Z. Soldán pro celkem 27 účastníků.

jl

V pořadí druhé jarní setkání naší sekce ve dnech 11.-14.5. organizačně zajišťoval Z. Hradíček v Hostýnských vrších na zálesácké chatě u Rajnochovic. Celkem 16 účastníků, převážně studentů, se sjelo z celých Čech, Moravy i Slezska. Navštíveny byly lokality Sochová, Čerňava, údolí Rosošného potoka a Smrdutá. I přes dvoudenní vytrvalý déšť všichni považovali setkání za velmi zdařilé.

jl

V sobotu 20.5.1995 se uskutečnila bryologická exkurze, během níž byly navštíveny permokarbonské slepence s teplomilnou květenou v okolí Moravského Krumlova. Pestrůst zdejší květeny je podmíněna složením slepenců, které jsou tvořeny valouny kulmských hornin a devonských vápenců. V komorním obsazení (4 účastníci) bylo pod vedením I. Novotného demonstrováno přes 50 druhů mechorostů.

Ivan Novotný

Z iniciativy odbornej lichenologickej skupiny SBS sa uskutočnila dňa 25.5.1995 veľmi vydarená exkurzia na slovenské Záhorie, zastúpená lichenológmi, bryológmi a ich priaznivcami (12 účastníkov). Na vrchole kopca Vysoká (754 m n.m.) sme slávnostne ustanovili ďalšiu odbornú skupinu - bryologickú - s názvom ASTERELLA. Slovenskí bryológovia požiadali SBS počas Valného zhromaždenia (12.4.1995) o vytvorenie odbornej bryologickej skupiny, z dôvodu, aby sa ďalej stimulovalo štúdium pečeňoviek a machov na Slovensku a aby sa zlepšila vzájomná koordinácia prepojenosť pracovníkov v tomto obore.

Anna Kubinská

V prázdninových měsících letošního roku bude v jihočeské Sušici uspořádána výstava "Lišejníky a mechorosty Šumavy", kterou organizuje ing. Kratochvílová z Muzea Šumavy v Kašperských horách. Potěšující je, že sběr a determinaci materiálu pro výstavu, fotografie, ale i doprovodný text (tedy vlastně téměř vše) mají na starosti mladí členové naší sekce: Josef Halda a Zdeněk Palice (lišejníky) a Alena Hanzalová (mechorosty). Nezbyvá tedy než pozvání na vernisáž netradiční výstavy 4. července v muzeu v Sušici.

zs

V termínu 13.-24.8. 1995 pořádá Správa Štátnych lesov Tatranského národného parku pro Britskou bryologickou spoločnosť (BBS) soubor deseti terénních exkurzí po slovenských horách. Trasa je velmi atraktivní: Belianske Tatry (Monkova dolina a Zadné Meďodoly), Temnosmrečinová dolina, Juráňova dolina, Červené vrchy, Nízke Tatry (Vajskovská dolina), Muráňska planina, Pieniny, Slovenský raj, Roháčská dolina a Belianské lúky. Vzhledem k tomu, že doprava na všechny exkurze bude zajištěna autobusem, byl stanoven konferenční polatek na částku 1500,- Kč, resp. 1700,- Sk (zahrnuta i společná večeře v přírodě 24.8.), který je ale nutné uhradit do 30.6. Ubytování (odb. učiliště v Popradu, nocležné 100,- Sk občané SR, 110,- Sk cizinci) a strava není z konferenčního poplatku hrazena.

Kontaktní adresa na hlavního organizátora celé akce: RNDr. Rudolf Šoltés, CSc., Výskumná stanica ŠL TANAPu, 059 60 Tatranská Lomnica.

zs

Setkání Středoevropské bryol.-lichenol. prac. skupiny (BLAM) se koná 18.-22.8.1995 v Regensburgu. Na programu je přednáška prof. Bresinského o dějinách botaniky v Rezně a 3 celodenní exkurze (Vorderer Bayerischer Wald, Frankenalb a oblast pískových dun). Přihlášky přijímá prof. R. Türk, Inst. für Pflanzenphysiologie, Hellbrunner Str. 34, A-5020 Salzburg.

jl

!!! 8. bryologicko-lichenologické dny !!!

Tradiční podzimní setkání se bude konat ve dnech 25.-28.9. (pondělí až čtvrtek), tentokrát v Českém středohoří. Ubytování je již zajištěno v rekreačním středisku "Oáza" v obci Horní Vysoké asi 5 km SZ Uštěku. Jeho cena včetně polopenze činí 125,- Kč (příp. plná penze za 145,- Kč) denně. Program setkání bude zahrnovat dvě celodenní a dvě kratší exkurze, samozřejmě také večerní přednášky, promítání diapozitivů a neformální diskuse.

Organizace se ujala Lenka Němcová, proto je třeba se u ní v co nejkratší době (nejpozději však do 15.7.) přihlásit. Uveďte, prosím, zda budete mít zájem o večeři 25.9. (další stravování je možno domluvit vždy den předem). Další informace o programu (trasy exkurzí, večerní program, možné spojení do místa konání atd.) obdrží s předstihem přihlášení zájemci.

Adresa: dr. Lenka Němcová, Okresní muzeum, Dlouhá 7, 412 01 Litoměřice.

Lenka Němcová

NOVÍ ČLENOVÉ

Burianová Petra - 768 34 Pačlavice 74

ZMĚNY ADRES

Kučera Jan - dříve Plzeňská 52, České Budějovice; nyní U Trojice 35, 370 04 České Budějovice

Kučerová Věra - dříve Tkálová; nyní viz Kučera Jan

Pluhař Viktor - dříve Hradská 280, Střílky; nyní Rumunská 4044, 767 01 Kroměříž
 Rektoris Láďa - dříve Na valech 8, Praha 6; nyní Jiráskova 369, 391 81 Veselí n. Lužnicí

Blahopřejeme Věře a Honzovi Kučerovým, kteří vykročili do dalších let pod společným jménem (pro nezasvěcené - první jmenovanou jste možná znali jako Věru Tkálovou)

***** Kalendárium *****

1995

- 2.-9.6. Břeclav: floristický kurs ČBS
- 29.7.-5.8. Dundee: 2. Int. Symbiosis Congress
- 7.-12.8. Mexico City: IAB biennial meeting "Tropical Bryophytes - Biology, Diversity and Conservation"
- 13.-24.8. Stará Lesná (Vysoké Tatry): Exkurze BBS - viz informace na str. 12
- 18.-22.8. Regensburg: setkání a exkurze BLAM - viz informace na str. 12
- 3.-7.9. Wageningen: XII. Congress of European Mycologists
- 29.8.-2.9. Eger: IAB & IAL Symposium on Foliicolous Cryptogams
- 11.-14.9. Prachatice: konference Geo-biodiverzita Šumavy
- 13.-17.9. Gran Paradiso: exkurze SIL
- 25.-28.9. Horní Vysoké: 8. bryologicko-lichenologické dny - viz informace na str. 12

1996

- 5.-8.8. Glasgow: Symposium BBS (100 let výročí založení) - Innovations in Bryophyte Research
- 1.-7.9. Salzburg: IAL 3: Progress and Problems in Lichenology in the Nineties
- 8.-12.10. Jena: International Symposium of Botanic Systematics and Plant Geography

V Ý R O Č Í

JOSEF DUDA (* 19.3.1925)

V březnu oslavil svou sedmdesátku RNDr. Josef Duda, CSc., významný bryolog, kterého není třeba našim členům představovat. I když v posledních letech neměl možnost osobně se účastnit akcí sekce (ač před založením sekce sám inicioval a organizoval setkání bryologů) a někteří z nejmladších členů neměli možnost poznat jej osobně, každý bryolog si jeho jméno spojí s klíčem, který se zoufale snaží sehnat za účelem vniknutí do tajů bryologie.

Činnost jubilanta byla zhodnocena v Preslii (Prelia 57: 180-190, 1985), proto jen stručně. Narozen v Komárově u Opavy, studoval na gymnáziu ve Vyškově a na přírodovědecké fakultě MU v Brně. Po doktorátu se vrací do Slezska jako vedoucí